

Häradsbäck

Land: Sverige

Invånarantal: 158

Områdestyp: Landsbygd

Organisation: Självorganiserad lokal styrgrupp

Administrativ nivå: lägre än kommunnivå

Om Häradsbäck

Byn Häradsbäck ligger i **Härlunda socken**, som totalt har 460 invånare. Byn, med sina 158 invånare, ligger 25 km från kommuncentrum i Älmhult. Demografiskt är dess invånare mestadels något äldre. De flesta arbetstillfällena finns i Älmhult med IKEA som en stor arbetsgivare. Invånarantalet i Häradsbäck har sjunkit med ca 30% sedan 1980-talet. I början av 2000-talet stängdes både lanthandeln, skolan och äldreboendet i byn.

Byn har i flera decennier bedrivit ett strategiskt utvecklingsarbete för att bli mer attraktiv, mer resiliert, kunna erbjuda bättre tillgång på service, skapa jobb och för att främja en social anda av gemenskap.

Härlunda intresseförening bildades 1980, ursprungligen med syftet att säkra att ha kvar ett lokalt brandförsvaret. År 2018 bildade föreningen ett aktiebolag med begränsad vinstutdelning, Härlundabygden AB (svb). Aktieägarna är 10 olika ideella föreningar i socknen (idrottsföreningar, kulturföreningar, fiskevårdsföreningar, LRF etc.)

Genom åren har många olika investerings- och utvecklingsprojekt genomförts och de fortsatta aktiviteterna ägs nu och drivs genom just Härlundabygden AB (svb). Idag finns det t.ex. en lanthandel, ett café som utvecklats till en fullständig restaurang, bibliotek och 16 lägenheter för äldre. Det finns också en aktivitetspark och aktivitetshall med bar, boule, biljard, shuffleboard, digital skjutbana och golf range. Det finns även några uppställningsplatser för husbilar med serviceutrymmen för dusch, tvättmöjligheter, avloppstömning, gasolförsäljning i lösvikt samt elbilsladdning, allt under varumärket "Mötesplats Häradsbäck".

Vad är smart i Häradsbäck

Häradsbäck inspirerar med sin **långa historia av gemensamma insatser för att utveckla bygden**. Genom åren har invånarna, med intresseföreningen och Härlundabygden AB (svb) som arbetsmetod, lyckats skaffa finansiering från många olika källor till en summa av över 35 miljoner kronor. Många av initiativen kan ha initierats av någon eller några få individer men de har kanaliserats via Härlundabygden AB (svb) och på så sätt skapat ett gemensamt ägarskap för resultaten i bygden. Det gemensamma bolaget har därigenom blivit den enskilt största arbetsgivaren i Häradsbäck med 15 anställda idag.

Helhetstänkandet för att **säkra grundläggande service** i bygden gör Häradsbäck till ett inspirerande exempel. Det är inte bara en räddad lanthandel utan också internet via fiber, äldreboenden, ett aktivitetscenter för både barn och vuxna och utvecklingsmöjligheter för framtiden med **turism och energiproduktion**.

Med den rådande situationen för energiförsörjningen och Europas strävan att snart ha en fossilfri ekonomi, är den planerade solcellsparken för elproduktion och lokal energilagring i vätgas den mest intressanta framtidssatsningen i Häradsbäck.

Häradsbäcks smarta resa

Utveckla bas-service

I början av 2000-talet stängdes lanthandeln, skolan och äldreboendet. De projektinitiativ och aktiviteter som startades sköttes helt genom intresseföreningen (bildad redan 1980) fram till 2018 då Härlundabygden AB (svb) startades som ett gemensamt utvecklingsbolag.

2002

År 2002, efter att lanthandeln stängts p.g.a. konkurs, **tog intresseföreningen över lokalerna och startade en lanthandel i egen regi.** Föreningen äger lokalerna och Härlundabygden AB (svb) driver affärsverksamheten.

Syftet med intresseföreningen är att **säkra grundläggande service och att skapa utvecklingsmöjligheter för framtiden med turism och lokal energiproduktion.**

I direkt anslutning till butiken har ett café etablerats. Kontoret för föreningen och bolaget ligger på övervåningen. Där finns också ett fullt utrustat konferensrum, som kan användas av andra föreningar och företag bygden.

Titel på initiativet: Rädda lanthandeln och utöka servicen.

TOTAL BUDGET: 2 050 000 kr

EU fond: 915 000 kr (EAFRD)

Privat finansiering: 1 135 000 kr

Tidsperiod: 2002 - 2018

Det lilla caféet har nu **utvecklats till en restaurang.** Kommunens **bibliotek** finns också där dit en bibliotekarie kommer några timmar per vecka.

Titel på initiativet: Snabbt internet till alla hushåll

TOTAL BUDGET: 14 000 000 kr

EU fond : 7 000 000 kr (ERDF)

Privat finansiering: 7 000 000 kr

Tidsperiod: 2007-2014

Härlunda intresseförening startade arbetet för att få **fiberanslutning** i hela området 2007. Fem fiberföreningar startades i socknen för att ansöka om finansiering, gräva för fiberkanaler, planera och genomföra projektet.

2007

284 fastigheter bidrog privat med 25 000 kr var för att få fiberanslutning. Till slut hade 120 km fiberkanaler grävts ner och därmed säkrat möjligheter till snabb digital kommunikation för framtiden.

Titel på initiativet: Café blir restaurang

TOTAL BUDGET: 2 200 000 kr

EU fond : 653 000 kr (EAFRD)

Annan offentlig finansiering: 653 000 kr

Privat finansiering: 400 000 kr

Annan finansiering: 494 000 kr & eget arbete

Tidsperiod: 2007 - 2018

Kommunens äldreboende stängde 2010. Intresseföreningen fick, efter viss försening, köpa fastigheten för att kunna erbjuda tryggt lägenhetsboende till områdets äldre. Vård och omsorg sköts av kommunens hemtjänst och Härlundabygden AB (svb) ansvarar för utnyttning av de 16 lägenheterna.

2017

Ett tidigare taxigarage har byggts om till en **aktivitetshall** med boule, biljard, shuffle board, bar, golf- och skyttesimulator och utrymme för större samlingar. En aktivitetspark utomhus för barn har byggts ut med en hinderbana. Med aktivitets-hallen är arbetet med att skapa "Mötes-plats Häradsbäck" nästan komplett.

Titel på initiativet: Trygga lägenheter för äldre

TOTAL BUDGET: 7 000 000 kr

Privat finansiering: 4 600 000 kr (banklån)

2 000 000 kr (privat lån), 400 000 kr (egen insats)

Tidsperiod: 2017 - 2019

Utveckla turism

Service till turister med husvagnar och husbilar (eluttag och latrintömning) utvecklades för att locka turister att stanna över natten. Toalett, dusch och tvättmöjligheter byggdes också. Dessutom finns även **laddstolpe för elfordon** och försäljning av gasol (LPG) i lösvikt.

Vidareutveckla bas-servicen

Lanthandeln kommer bli en **"hybridbutik"**, bemannad dagtid och öppen men obemannad resten av dygnet. Då kan man öppna med sitt ID och betala digitalt. I satsningen ingår också ombyggnad för ökad tillgänglighet och

energieffektivitet.

Solcellspark för production och lagring av elenergi

Stormen Gudrun, 2005, gjorde bygden strömlös i flera veckor. Då tändes tanken på att vara bättre förberedd med beredskap, stabilitet och säkerhet inför liknande kriser i framtiden.

Den planerade **solcellsparken med energilagring** ska fungera som en backup för elen och för att i framtiden även kunna sälja vätgas till transportfordon som passerar byn.

Inköp av mark och ansökan om finansiering

Mitt i byn låg tidigare ett sågverk med ca 4 hektar hårdgjord mark. Den marken har köpts tillsammans med ytterligare mark närheten. Där kommer tre solcellsanläggningar installeras. En är för el som ska omvandlas till vätgas för energilagring och de två andra är för leverans direkt till nätet. Där ska också finnas möjlighet till batterilagring. Varje anläggning kommer ha

En förstudie har genomförts för att undersöka förutsättningarna för lokal elproduktion och lagring av energi och för att göra en design för hela anläggningen och en teoretisk modell för anläggningens komponenter.

en produktionskapacitet på 3 MW. Affärsverksamheten för elproduktionen kommer skötas av ett dotterbolag till Härlundabygden AB (svb).

Konstruktion av en pilotanläggning

En pilotanläggning för hela systemet, inklusive vätgasproduktion, ska byggas med möjlighet att skala upp till full storlek när finansieringen

är klar. Ett mål för Häradsbäck är att pilotanläggningen ska kunna en modell, som andra landsbygder kan dra nytta av.

2024

I fokus: Energiproduktion och lagring för krisberedskap

Mål:

Häradsbäck har som mål att vara så **självförsörjande** och **resilient** som möjligt när det gäller **elförsörjning av vitala servicefunktioner**. Det gäller särskilt att ha beredskap för elavbrott beroende på oväder eller andra krissituationer, men även ha en organisation med lokal kunskap och beredskap att rycka in där det behövs. För att nå målet planeras solcellsparker och en anläggning för konvertering till vätgas för lagring. På detta sätt vill Häradsbäck **öka sin krisberedskap** för att förse vitala servicefunktioner med el åtminstone 14 dar vid ett elavbrott. Det gäller t.ex. hålla igång kylar och frysar i lanthandeln, kunna laga mat i restaurangen, värma lägenheterna i äldreboendet och hålla igång vattenförsörjningen. Den huvudsakliga innovationen i solcellsanläggningen är konvertering från el till vätgas för lokal lagring av energi.

Erfarenheter hittills:

Genom **LEADER** och **Vinnova** har intresseföreningen fått stöd för **en förstudie** med två huvudsyften:

- 1) Skapa en översikt av förutsättningarna för solcellsanläggningen, dess konstruktion och drift. Det gäller lämpliga solceller, produktion och lagring av vätgas samt en station för försäljning av vätgas. (stöd från LEADER, Mars 2022- Juni 2022)
- 2) Förbereda en teoretisk och teknisk design av solcellsanläggningarna och öka krisberedskapen. (stöd från Vinnova, Juni 2022- 2023)

Förstudien ska avslutas 2023. Den lokala beredskapsorganisationen för kriser kommer tjäna som ett komplement till samhällets ordinarie räddningstjänst. Den lokala elproduktionen och energilagringen bidrar dessutom till att skapa en fossilfri ekonomi. Syftet med förstudien är att öka medvetenheten om samhällseffekterna av en större kris och dess påverkan på invånarna för att föreslå hur landsbygdssamhällen ska kunna organisera sig för att möta utmaningarna av en större kris. Förstudien ska resultera i en detaljerad projektspecifikation som underlag för att söka finansiering för den stora investeringen.

"Stormen Gudrun, 2005, skapade en situation vi inte var förberedda på. Det var framförallt två saker. Vi fick ingen hjälp utifrån, vi fick göra allting själva, lita till våra grannar och varandra. Det var mer än 30 dagar utan elektricitet. Efter det tänkte vi att vi kunde skapa något bra, inte bara för Häradsbäck utan en modell för andra byar i Sverige och hela Europa, en modell för att skapa en lokal insatsorganisation (first responder) som är förberedd för olika krissituationer. Den andra saken vi tänkte på var att hitta vägar för att säkra att åtminstone en del av samhället skulle kunna fungera utan elektricitet från nätet. Om delar av Sverige är utan ström skulle vi fortfarande kunna hålla igång ett antal strategiskt viktiga funktioner i minst 14 dar. Det handlar om vattenförsörjning, ström till internetuppkoppling, värme i äldreboendet, kylar och frysar i lanthandeln och ett fungerande kök i restaurangen."

Mette Adolfsson, Project manager Härlundabygden AB (svb)

Vad händer härnäst?:

- Göra en "proof of concept" för solcellsanläggningen
- Konstruktion pilotanläggning med solceller och vätgasproduktion
- Göra en 'digital tvillingmodell' av projektbeskrivningen för att öppet dela med andra byar och samhällen som vill göra något liknande
- Hitta finansiering för den stora investeringen
- Hitta sätt att lösa potentiella administrativa hinder för att leverera el direkt till specifika byggnader utan att gå via elnätet.
- Lösa tekniska utmaningar för en småskalig anläggning för att konvertera el till vätgas och lokal lagring av vätgas.

Lokalt styre (offentlig sektor): Häradsbäck är en by i Älmhults kommun. Den lokala offentliga administrationen finns i kommuncentrum. På bynivå finns inga valda ledare för administrationen. Den offentliga sektorn blir både informerad och delaktig i det lokala utvecklingsarbetet genom direktkontakt med intresseföreningens styrelse och med verksamhetsledare för de olika projekten.

Lokala nivå, (civilsamhället): Det finns ett levande föreningsliv i Härlunda socken. Det är t.ex. föreningar för idrott, fiskevårdsområden, kultur- och hembygd, företagare, pensionärer m.m. De är representerade i den gemensamma intresseföreningen. De flesta invånarna är medlemmar i minst en av de olika föreningarna, även om alla inte är aktiva medlemmar. Det finns ingen specifik lokal gemensam kommunikationsplattform förutom webbsidan för intresseföreningen och de olika föreningarnas egna webbsidor. Direkta personliga kontakter fungerar bra också.

Företag (socialt företagande):

Intresseföreningen äger Härlundabygden AB (svb). Det är genom bolaget som affärsverksamheten i lanthandeln, restaurangen och turismverksamheten bedrivs. Den privata sektorn är på det sättet helt integrerad i intresseföreningen. Det lokala LRF är en viktig aktör i socknen och därför representerad i intresseföreningens styrelse. Affärsverksamheten i solcellsparken kommer också drivas genom Härlundabygden AB (svb), medan den marken och den fysiska anläggningen ägs av intresseföreningen.

Forskning (akademiska sektorn): Professor Malin Tillmar vid Linnéuniversitetet forskar på utvecklingsprocesser i landsbygder. Häradsbäck är en av sex exempelbygder i forskningsprojektet "Entrepreneurship for socio-ecological change in the countryside". Forskningen koncentrerar sig på nyckelfaktorer för att initiera och driva utvecklingsprocesser i landsbygder.

Bygdens delaktighet

Det är genom intresseföreningen och det gemensamt ägda Härlundabygden AB (svb), som bygdens invånare har delaktighet i utvecklingsarbetet. Intresseföreningen bildades 1980 och startade 2018 ett icke vinstdrivande aktiebolag (svb) med 10 olika föreningar i bygden som aktieägare. De representerar t.ex. idrott, lantbrukare, kultur m.m.

Med ett relativt lågt invånarantal, 158 i Häradsbäck och 460 i hela socknen, är de direkta personliga kontakterna mellan invånare lätta att upprätthålla. De flesta invånarna är dessutom medlemmar i åtminstone någon av de tio föreningarna.

Styrelsemedlemmarna representerar föreningarna och därigenom sina egna medlemmar. Med den representationen i styrelsen för Härlundabygden AB (svb) har invånarna en röst och möjlighet att påverka planering och genomförande av utvecklingsprojekten. Med all den service som nu erbjuds i Häradsbäck har lanthandeln, restaurangen, och aktivitetshallen blivit naturliga mötesplatser där invånarna möts och kan diskutera behoven i bygden och engagera sig i utvecklingsarbetet. Det blir ofta informella samtal och förslag kring vad som har genomförts och vad som planeras. Härlundabygden AB (svb) inbjuder också till informationsmöten för att ge alla möjlighet till information och för att bedriva arbetet så transparent som möjligt.

Kontakt: Härlundabygden AB
Kontaktperson: Mette Adolfsson
Email: mette.adolfsson@haradsback.se

Ytterligare information:

Webbsidan för Mötesplats Häradsbäck: <https://haradsback.se>

"Smart Rural 27" byprofil för Häradsbäck: <https://www.smart rural27.eu/village/haradsback/>